

SOCPREV

Sociale preventie van druggerelateerde
criminaliteit en overlast

Prévention sociale de la délinquance et des
nuisances liées aux drogues

Belspo - Federal Research Programme Drugs – Studievoormiddag 16.01.2018

Lieven Pauwels, Freya Vander Laenen, Eric Maes, Benjamin Mine, Charlotte De Kock

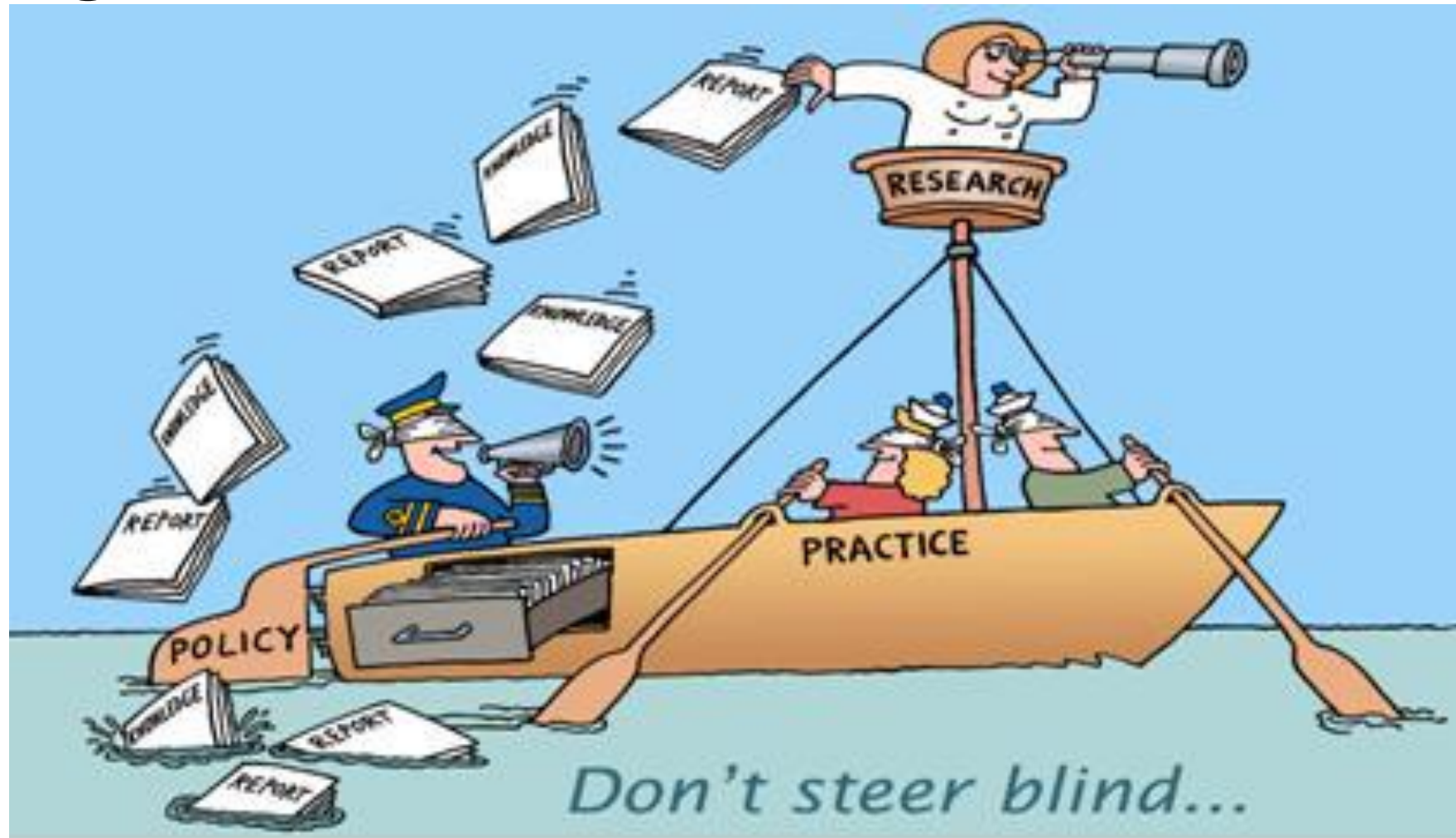

- 09.00-09.30** Accueil avec café **SPF EMPLOI**
- 09.30-09.35** Mot de bienvenue par Aziz Naji (Belspo)
- 09.35-09.40** Introduction par le prof. dr. Lieven Pauwels (coordinateur, UGent)
- 09.40-09.50** La prévention sociale en Flandre par Nancy Bleys (conseiller justice, Ministre Vandeurzen)
- 09.50-10.05** Résultats de SOCPREV (NL/FR) Charlotte De Kock (UGent) et dr. Benjamin Mine (INCC)
- 10.05-10.15** Recommandations politiques par prof. Dr. Freya Vander Laenen (Ugent)
- 10.15-10.25** Vision sur l'enregistrement et l'évaluation par Pierre Thomas (SPF Intérieur)
- 10.25-10.40** Réflexion sur les résultats par Werner Van Herle (Stad Mechelen)
- 10.50-11.00** Réflexion sur les résultats par Fabienne Philippe & Geraldine Bellemans (PSSP Anderlecht)
- 11.00-11.20** Café **SPF SANTE**
- 11.30-12.30** Session 1 (FR) & 2 (NL): Application du manuel d'enregistrement SOCPREV dans la pratique
- 12.30-13.30** Discussion et sandwiches

Algemene Introductie studievoormiddag SOCPREV

Prof. Dr. Lieven Pauwels (UGent)

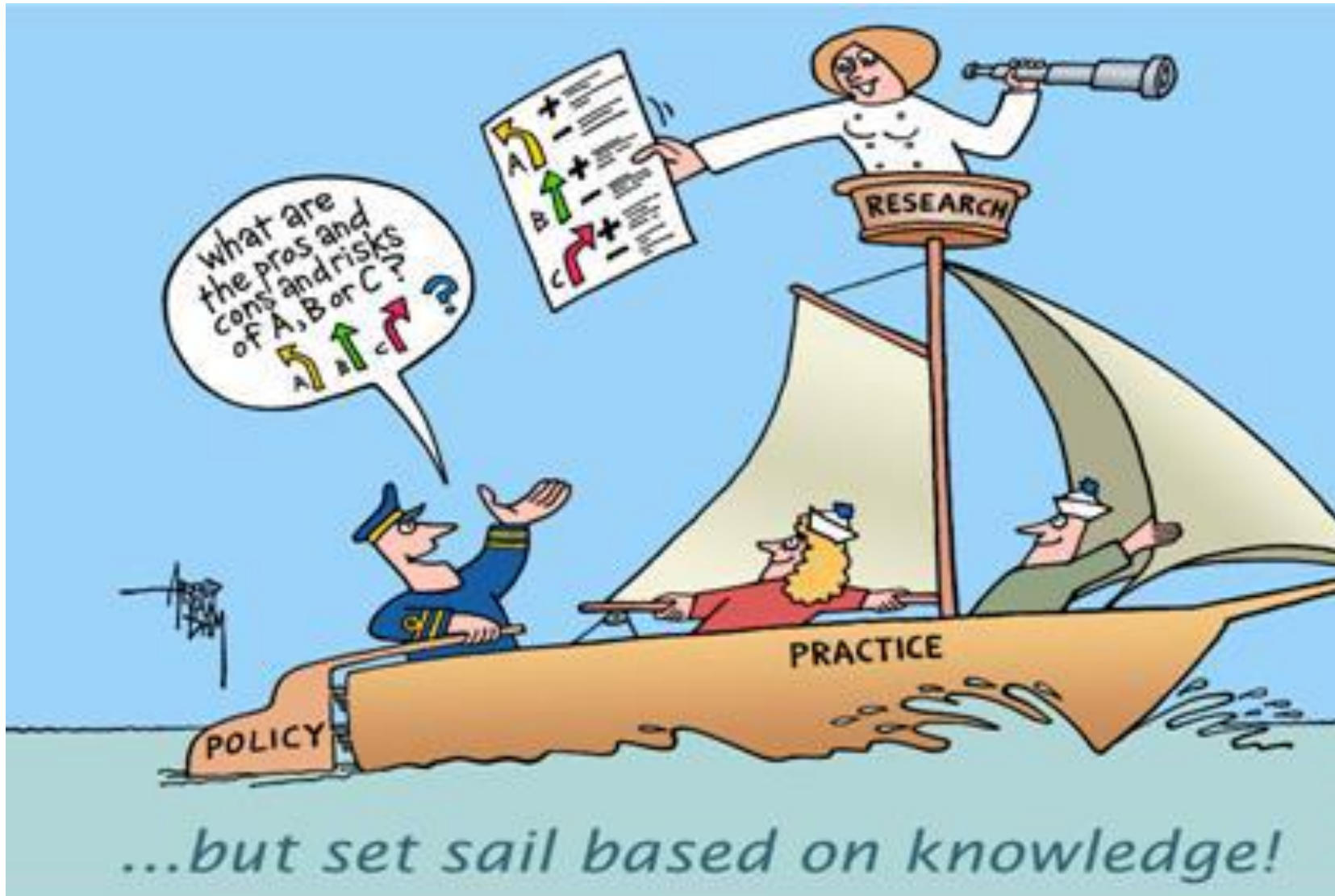
Is sociale preventie zinvol?
In dit geval niet...

Waarom registreren en evalueren in het eigen belang is!

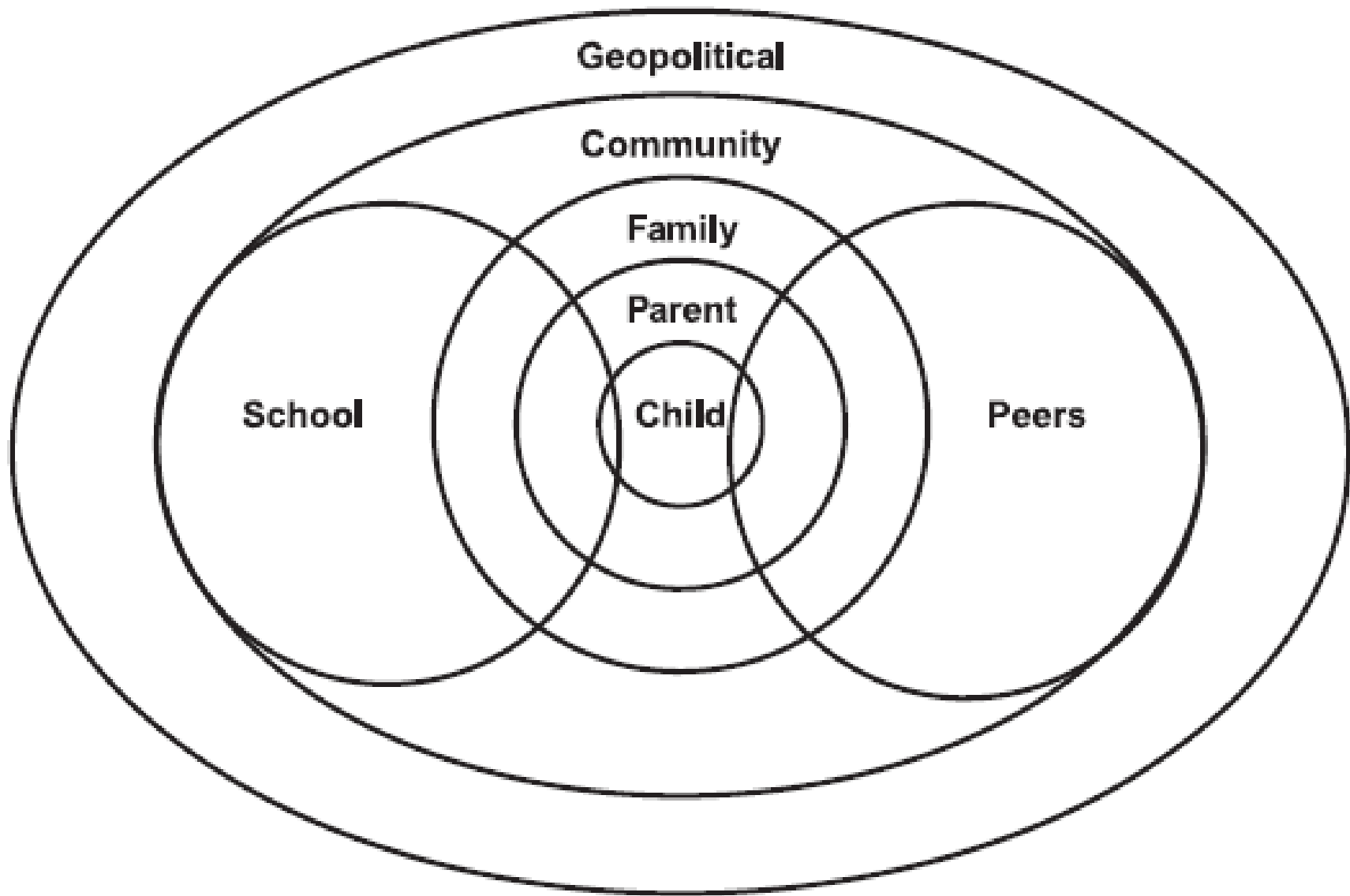
- Bij de uitvoering van een preventieproject is er steeds een kans dat:
  - *(1) Het project geen resultaten genereert*
  - *(2) Het project een omgekeerd en onbedoeld effect heeft*
  - *(3) Het project bij wijze van toeval effect heeft*
  - *(4) Het project effect heeft omdat inderdaad op de juiste mechanismen is ingewerkt*

In dit geval wel...

Waarom registreren en evalueren in het eigen belang is!

- 4 Meest gemaakte fouten:
  - (1) **Urgency:**
  - (2) **Klemtoon op actie zonder studie**
  - (3) **Spreading resources thin: “kruimelpolitiek”**
  - (4) **Te reactief** :“het probleem van de dag met de maatregel van de dag bestrijden”: “preventie à la carte”
  - (5) **Misconcepties over registratie en evaluatie**

Figure 4. Social-ecological model of context.

SOCPREV

- Doelstellingen van **good practices**
- Eerst REGISTRATIE (**MINIMAAL**- PROCES van vallen en opstaan)
- Pas dan EVALUATIE (effect vs proces vs impact)
- **DRAAIBOEK: randvoorwaarden voor goede evaluatie**

- 09.00-09.30** Accueil avec café **SPF EMPLOI**
- 09.30-09.35** Mot de bienvenue par Aziz Naji (Belspo)
- 09.35-09.40** Introduction par le prof. dr. Lieven Pauwels (coordinateur, UGent)
- 09.40-09.50** La prévention sociale en Flandre par Nancy Bleys (conseiller justice, Ministre Vandeurzen)
- 09.50-10.05** Résultats de SOCPREV (NL/FR) Charlotte De Kock (UGent) et dr. Benjamin Mine (INCC)
- 10.05-10.15** Recommandations politiques par prof. Dr. Freya Vander Laenen (Ugent)
- 10.15-10.25** Vision sur l'enregistrement et l'évaluation par Pierre Thomas (SPF Intérieur)
- 10.25-10.40** Réflexion sur les résultats par Werner Van Herle (Stad Mechelen)
- 10.50-11.00** Réflexion sur les résultats par Fabienne Philippe & Geraldine Bellemans (PSSP Anderlecht)
- 11.00-11.20** Café **SPF SANTE**
- 11.30-12.30** Session 1 (FR) & 2 (NL): Application du manuel d'enregistrement SOCPREV dans la pratique
- 12.30-13.30** Discussion et sandwiches

SOCPREV doel
SOCPREV but

1. Wat werkt, onder welke omstandigheden en voor wie in de sociale preventie van druggerelateerde criminaliteit?
2. Hoe definiëren praktijkwerkers druggerelateerde criminaliteit?
3. Welke projecten worden in België ingezet voor de sociale preventie van druggerelateerde criminaliteit?
4. Hoe worden de projecten die preventieambtenaren naar voor schuiven geëvalueerd en geregistreerd?
5. Hoe kunnen praktijkwerkers ondersteund worden bij het evalueren en registreren van deze projecten?

Wat werkt?

Voor wie?

Onder welke omstandigheden?

...In de literatuur

- **Setting: Gemeenschap en partnercoalitie**
  - Geïntegreerde win-win partnerschappen op basis van kennis en expertise
  - Alcoholgerelateerde criminaliteitspreventie die situationele en sociale maatregelen combineren
  - Toevoeging van community componenten in andere settings (familie, school)
  - Meerdomeinenmodellen (**jongeren**)
- **Setting: Familie**
  - Gericht op **risico ouders** en familiefactoren
  - Interactieve ouderschapstraining bij **gezinnen met jonge kinderen**
  - Inclusie kind-ouder interactie componenten
- **Setting: School**
  - Met gemeenschaps- en familiecomponenten (betrokkenheid)
  - Interactief leren
  - Universele en selectieve componenten integreren om **risicojongeren** te bereiken
- **Geïndiceerd: drughulpverlening en schadebeperking**
  - **probleemgebruikers**

Definiëring *Vlaanderen*

- Gesprekken gingen vooral over **druggerelateerde overlast en niet criminaliteit**
  - rondhanggedrag, agressie, visuele en auditieve overlast in de openbare ruimte en onder invloed van middelen op gekende overlastplaatsen;
  - verwervingscriminaliteit door druggebruikers;
  - gesignaleerd door burgers, stedelijke partners en diensten en door de politie;
  - Systemische criminaliteit in transit- en grensgemeenten.
- Overlast- en criminaliteitsbestrijding is een **secundair doel**
- Werken met **kwetsbare doelgroepen** (jongeren, probleemgebruikers) is het primair doel
- **Weerstand** terminologie ‘druggerelateerde maatschappelijke overlast’
- **Nood aan visie** op federaal niveau
  - **Sociale vs. druggerelateerde maatschappelijke overlast**
  - Samengaan van visie op **gezondheid, veiligheid en welzijn**

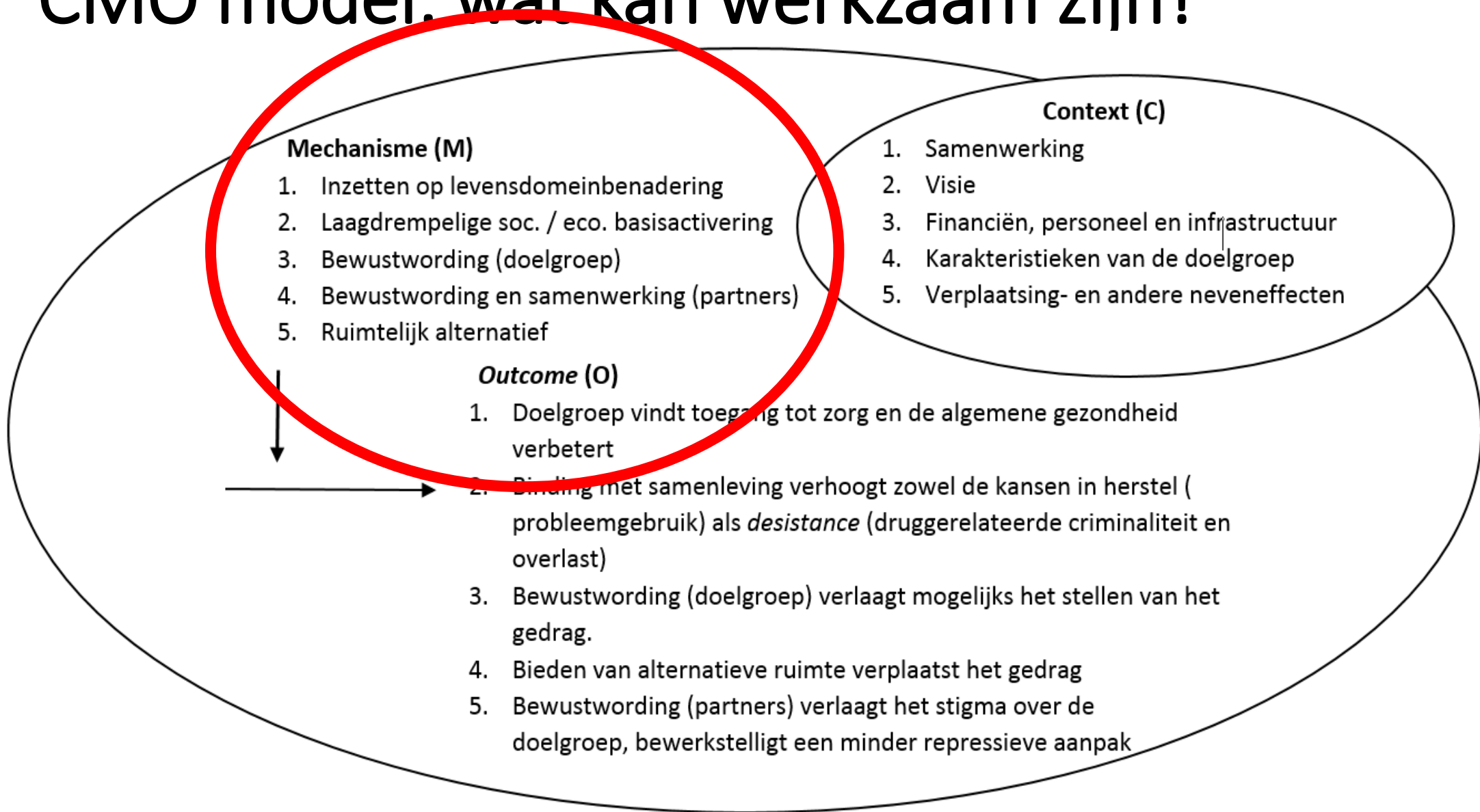
Projecten *Vlaanderen*

...Projecten in Vlaanderen

- **Café Anoniem** (Hasselt), **OpStap** (Gent), **R-ACT** (Roeselare), **Winterhuis** (Genk) en **Zomerpatio** (Antwerpen)
  - Allen gericht op het verbeteren van levensdomeinen in een doelgroep kwetsbare probleemgebruikers met een multiproblematiek (dak- en / of thuisloosheid, psychiatrische comorbiditeit of andere problematieken), en op de sociale preventie van druggerelateerde overlast.
  - Selectie: direct gericht op (onder meer) drug (en alcohol) gerelateerde overlast
  - Diverse financieringskanalen
- Heel wat andere vermelde praktijken en projecten (die niet direct gericht zijn op druggerelateerde criminaliteit of overlast)
  - schoolpreventie, sensibilisering alcohol verkopers, uitgaanspreventie, preventie mensen met een migratieachtergrond, buurtopbouwwerk, vroeginterventie, gezinsbegeleiding, schadebeperking, straathoekwerk, (handhaving)

Nederlandstalige interviews

CMO model: wat kán werkzaam zijn?

Registratie *Vlaanderen*

- **Project:** Deelnemersbevraging, bepalingen convenant, activiteiten aanbod, procesevaluatie, kwalitatieve stuurgroepbevraging
- **Cliënt:** Levensdomeinen, cliëntbevraging, cliëntbespreking
- **Doelgroep:** Bezoekersbevraging, types doelgroep per organisatie
- **Medewerker:** Waarderings- en evaluatiegesprekken
- **Buurt:** Welbevinden, veiligheid, signalen van partners
- **Stad:** VAD leerling bevraging, spoedgevallen, alcoholmonitor, GAS boetes, drugmonitor, gebruikersbevraging, LVD
- **Organisatie:** MSOC, CGG in- en uitstroom, *ginger* standaard variabelen, straathoekwerk registratietool, cliëntgegevens etc.

Beschikbare gegevens <> Gegevens die verzameld worden op projectniveau

Evaluatie *Vlaanderen*

- **Procesequaluatie (*formatieve evaluatie*)**

- In functie van bijsturing en optimalisering
- Kwantitatief (deelnemersaantallen) & kwalitatief (om veranderingen te verklaren)
- waarderingssgesprekken, intervisie en teamoverleg
- Weinig systematische registratie van indicatoren

- **Uitkomstevaluatie (*summatieve evaluatie*)**

- Geregistreeerde gegevens worden aan subsidiegever gecommuniceerd
- Zelden
  - evaluatie van levensdomeinregistratie bij partners
  - systematische (vaste indicatoren, gezette tijden) evaluatie van contextuele elementen
  - terugkoppeling naar vastgestelde problematieken en onderliggende programmatheorie
- Wel registratie in o.m.: MST, Bruggen bouwen voor jongeren, Unplugged, Arktos

→ Nood aan ondersteuning voor registratie (en evaluatie), vooral in kleine steden en gemeenten

Définition

Bruxelles & Wallonie

- Difficulté d'objectiver la **délinquance liée aux drogues**
  - Peu visible
  - Outils de diagnostic insuffisants(ex: statistiques policières), voire inexistants
- Sur la base des **signalements** (rapportés par le voisinage, les instances communales, les partenaires sociaux ou la police), la délinquance liée aux drogues correspond principalement dans les localités interrogées:
  - violences intrafamiliales
  - infractions à caractère sexuel (viol, abus sexuel), prostitution
  - culture de plantations de cannabis, vente et la consommation de produits stupéfiants
  - Infractions en matière de roulage
- Inquiétudes liées à la grossesse et aux corollaires de la **délinquance systémique dans les localités frontalières**

- Etant plus visibles, les répondants font davantage état de **nuisances sociales liées aux drogues**:
    - dégradations, bruit, dépôts d'immondices liés aux rassemblements et à l'occupation d'espaces publics
    - mendicité, plus ou moins agressive, absence de pudeur, scènes ouvertes de consommation et de vente de produits, abandon de seringues usagées
    - bagarres ou violences
    - sentiment d'insécurité des riverains et signalements/plaintes
  - Nuisances = 'symptômes', 'signaux d'alerte', conséquences d'une consommation (excessive) d'alcool et/ou de drogues
  - Nuisances sociales sont principalement occasionnées par **3 catégories d'acteurs** : les 'jeunes', les 'fêtards', les usagers de drogues problématiques précarisés
- **Besoins** : définition opérationnelle du phénomène, outils d'objectivation, vision politique cohérente et intégrée,

Projets
Bruxelles & Wallonie

- **Projets** (n=16) déployés à travers **trois axes** principaux: prévention, réduction des risques et aide
- Projets reposent sur des **partenariats** locaux ± denses et féconds impliquant des acteurs de domaines divers : sécurité (police, société de gardiennage), justice (parquet), santé (médecins, hôpitaux, pharmaciens, psychologues), éducation (direction d'établissement scolaire, professeurs, éducateurs, centres psycho-médico-sociaux), associatif (maison des jeunes, centre de jeunes, AMO), communal (bureau d'aide aux victimes, CPAS), etc.
- **Publics-cibles** hétéroclites (cafetiers, commerçants, clubs de sport, famille, élèves, etc.) mais les 'jeunes', les 'fêtards' et les usagers de drogues problématiques précarisés restent majoritairement visés

Évaluation
Bruxelles & Wallonie

- **Evaluation de processus**

- Objectif: améliorer la cohérence et l'intégration, voire réorienter le projet
- Méthodes : qualitatives > quantitatives
- Outils: questionnaires d'évaluation avec questions ouvertes/fermées, entretiens qualitatifs semi-directifs, focus group, débriefings
- Enregistrement non systématique des indicateurs et des adaptations au projet

- **Evaluation de résultats**

- Objectifs : répondre aux exigences de pouvoir subsidiants par rapport aux objectifs stratégiques/opérationnels
- Méthodes : qualitatives et quantitatives
- Outils: tableaux de bord, analyses SWOT, questionnaires (questions ouvertes), focus group, entretiens qualitatifs semi-directifs, débriefings individuel/collectif
- Enregistrement davantage systématique des indicateurs relatifs aux objectifs opérationnels/stratégiques

Aucun des 16 projets n'a été strictement évalué au moyen d'indicateurs de résultats relatifs aux nuisances et/ou à la délinquance liées aux drogues.

→ **Besoins** : Promotion d'une culture positive de l'évaluation auprès des travailleurs de terrain, soutien et outillage du personnel à l'évaluation dans les petites villes et villages

Enregistrement
Bruxelles & Wallonie

- **Projet**: Questionnaires auprès des destinataires de l'intervention, tableaux de bord/statistiques d'activités (nbr. de participants, nbr. de flyers distribuées, etc.), outil d'enregistrement informatique des travailleurs de rue, objectifs du projet (stratégiques et opérationnels), réunions de débriefing, analyse SWOT, grilles d'observation, évaluation qualitative du processus;
  - **Bénéficiaires (groupe-cible)**: Questionnaires auprès des destinataires de l'intervention ('jeunes', 'fêtards'), entretien individuel/collectif/focus groupe avec les destinataires ('jeunes', 'fêtards', personnes exclues socialement), domaines de vie ('jeunes', 'personnes exclues socialement');
  - **Collaborateurs**: Evaluation qualitative du processus, réunions d'équipe, entretiens d'évaluation, tableaux de bord;
  - **Partenaires** :Evaluation qualitative du processus, convention;
  - **Voisinage** : signalements/plaintes, enquête de voisinage.
- **Besoins**: Détermination d'indicateurs et collecte systématique d'un min. de données au niveau du projet

SOCPREV Registratiedraaiboek

- **Op basis van QUALIPREV, EDPQS (COMIQS, ASPIRE), CTC & interviews**
- **Nadruk op registratie (i.p.v. evaluatie)**
- **Korte versie:** SOCPREV Indicatorenfiche – Registratie op het niveau van:
  - Stedelijke of regionale (drug) coördinator of stedelijke administratie
  - Projectcoördinator
  - Praktijkwerker
- **Lange versie:** SOCPREV Registratiedraaiboek met tips & tricks
  0. Contextanalyse
  1. Probleemanalyse en theoretische achtergrond
  2. Planning en registratie
  3. Procesregistratie
  4. Uitkomstregistratie (en evaluatie)
  5. Disseminatie en publicatie van resultaten
- **Indicatoren**

Aanbevelingen

Rapport – veel aanbevelingen

⇒ Essentie

⇒ 1. Wat is het doel?

⇒ 2. Goede registratie

⇒ 3. (Dan pas) evaluatie (mogelijk)

Evaluatiecultuur vraagt tijd ... en centen

Definiëring

- ‘druggerelateerde maatschappelijke criminaliteit en overlast’ – complex
    - vooral bij fenomenen ~ **gebruik**: bij uitstek geïntegreerd gezondheids-, welzijns- en veiligheidsbeleid
    - Breder dan veiligheids- en preventieplannen
  - => Vraagt
    - **Goede omschrijving** fenomeen => **weten wat doelstellingen zijn** [en of doelstellingen bereikt worden]
    - Zeker in context toenemende nood beleidsafstemming tussen en over bevoegdheidsniveau's ~ bevoegdheidsverschuivingen sinds 2010; evoluties in fenomeen & (G)GZ
- => **ACD via actualisering Gemeenschappelijke verklaring**

Registratie

- **Ondersteuning** projecten binnen veiligheids- en preventieplannen bij 1) registratie
- => **Directie lokale preventie en veiligheid**
  - Ter beschikking stellen
    - 1) Lokale veiligheids- en drugmonitoren i.f.v. in kaart brengen (evoluties in) fenomenen
    - 2) Registratie
      - contextuele, proces- en uitkomstindicatoren: [welke gegevens nodig om te evalueren?](#)
      - en registratiesysteem (op projectniveau): [wie registreert wat, wanneer en hoe? Concreet!](#)
      - Cf. korte versie Registratiedraaiboek – concrete ondersteuning bij toepassing
    - 3) Goede en veelbelovende projecten en praktijken, bijv. via databank: [inzetten op wat werkt](#)

Registratie

- **Ondersteuning** - vooral kleine steden en gemeenten
- => **Directie lokale preventie en veiligheid**
  - > monitoring & registratie
  - Ook bij uitwerken intergemeentelijke samenwerking i.f.v. geïntegreerd drugbeleid
- Verwachtingen opdrachtgever naar kleine steden en gemeenten ≠ grote

Registratie

- **Systematische registratie door lokale projecten**

- Aan de slag met SOC-prev draaiboek (korte versie)
- Ideaal: van bij de start project
  - 1) Lokale veiligheids- en drugmonitoren i.f.v. in kaart brengen (evoluties in) fenomenen
  - 2) Registratie context, en proces- en uitkomst
- Helpend
  - Gebruik (kunnen) maken bestaande registratiegegevens
  - Één type registratie – één keer (per jaar), voor verschillende beleidsverantwoordelijken

Evaluatie

- Ondersteuning projecten binnen veiligheids- en preventieplannen bij
2) **evaluatie**
- Verwachtingen naar kleine steden en gemeenten $\neq$ grote
  - Hoe dan ook realistische evaluatie – want tijd en centen
- Randvoorwaarde
  - Doel evaluatie: project bijsturen en optimaliseren – stimuleren
  - NIET straffen – bij één minder goede of zeer goede evaluatie

Evaluatie

- Ideaal: Onafhankelijke evaluator (beleid & praktijk)
- ° extern kennis- en expertisecentrum voor evaluatie
  - geïntegreerd en bevoegdheidsoverschrijdend samengesteld ~ complexiteit fenomenen
    - Opdrachtbepaling ~ ACD (beleidsmatig) – Directie lokale preventie en veiligheid (opvolging projecten)
  - kwaliteitspromotie
    - aanbieden gestandaardiseerde registratie instrumenten;
    - ° intervisie: kennisdeling en optimalisering implementatie, registratie en evaluatie;
    - Periodieke uitkomstevaluatie;
    - In overleg met Europese partners ~ goede voorbeelden

Wat neem ik mee?

- Voor de start van een project
  - Wat kunnen we leren van anderen?
    1. Goede voorbeelden – wat (niet) te doen?
    2. Wat is het probleem?
    3. Wat is ons doel?
    4. Wat en hoe registreren?

- 09.00-09.30** Accueil avec café **SPF EMPLOI**
- 09.30-09.35** Mot de bienvenue par Aziz Naji (Belspo)
- 09.35-09.40** Introduction par le prof. dr. Lieven Pauwels (coordinateur, UGent)
- 09.40-09.50** La prévention sociale en Flandre par Nancy Bleys (conseiller justice, Ministre Vandeurzen)
- 09.50-10.05** Résultats de SOCPREV (NL/FR) Charlotte De Kock (UGent) et dr. Benjamin Mine (INCC)
- 10.05-10.15** Recommandations politiques par prof. Dr. Freya Vander Laenen (Ugent)
- 10.15-10.25** Vision sur l'enregistrement et l'évaluation par Pierre Thomas (SPF Intérieur)
- 10.25-10.40** Réflexion sur les résultats par Werner Van Herle (Stad Mechelen)
- 10.50-11.00** Réflexion sur les résultats par Fabienne Philippe & Geraldine Bellemans (PSSP Anderlecht)
- 11.00-11.20** Café **SPF SANTE**
- 11.30-12.30** Session 1 (FR) & 2 (NL): Application du manuel d'enregistrement SOCPREV dans la pratique
- 12.30-13.30** Discussion et sandwiches